

duo potissimum, sibi plane opposita de hac re sententia (4). Alii enim antiquissimum statunt illum codicem, enique eadem, qua hodie superest, forma jam ante Jeroboamm apud decem tribum cives existisse arbitrantur; ali contra, qui Pentateuchum non Mosis opus, verum sub exilio demum temporibus compositum putant, exemplar Samaritanum non antiquius templo Garizitano faciunt, codicemque Pentateuchi Hebreo-Judaicum a Manasse, sacerdote a Iudeis transfuga, ad Samaritas translatum, indeque in characterem veterem Phoenicium, cui adsuetae essent Samarita, transfusum fuisse volunt (2). Habent utrinque sententia defensores argumenta saepe gravia, quae nec examinare atque inter se comparare longum foret (3), neque instituti nostri certa ratio. Nos quod movet, ut in priorem sententiam propensiones simus, illud est, quod toto illo tempore spatio, quod a defectione decem tribuum usque ad regni Samaritani excedium effluxit, prophetæ Israelitici æque ac Judaici, populares ad cultum soli Jove prastandum, qualis in Pentateuco injungitur, atque ad totum illum legum in ea prescriptarum complexum observandum graviter semper hortati sunt: idem plane Mosiacæ institutionis tuenda insigne studium in veris vatis tam Judaicis, quam Israëlitis eluet. Quæ Prophatarum utriusque regni summa consensio in commendandis inculcandisque institutis Mosiacis communem omnibus aliquem legum codicem fuisse arguit. Unde illis, quæ supra (§ 1) attulimus antiquitatis Pentateuchi argumentis novum hoc accedit, quod jam longe ante eversam a Chaldaëis rempublicam Judaicam regni Israelitici cives illum legum codicem habuerint. Quod vero codicis Hebreo-Samaritani indeo attinet, tantum abest ut sinceritate aquiparandus sit Judaico, sive Masorethico, ut potius illo multo sit inferior, quippe qui scatent mendis et vitios, quæ partim librariorum incuria, partim hominum semidocitorum emendandi et supplendi libidini ortum debent, id quo Gesenius, in *Commentatione modo in nota laudata*, ita demonstravit, ut dubitatione jam non sit locu relictus.

cap. xvii, 6, 12; sed etiam illa de non expugnandis Moabitis, Ammonitis et Edomitis, *Deut.* ii, 9, quos David armis suis subiecti imperio. » Hac Jahn, *Introduct. in Pentateuchum*.

Nota 3º. Quod saeculo xviii nostri *Encyclopædia* fidenter asserant, Mosen Pentateuchum scribere non posuisse, quia scribendi artem tum temporis Hebrei adhuc ignorabant, vix est quod refellamus. Ipsi enim authentia adversarii omnes, exceptis *hypercriticis*, ut aiunt, Hartmann et Bohlen, scripturam Mosi notam fuisse vel expresse docent, vel pro concessa habent, dum scilicet quasdam Pentateuchi partes, v. g. leges 91 canica, vere Mosiacæ esse fateri coguntur. Ceterum id expresse docent Munk, *Palestine*, p. 140 seqq.; Gesenius, *Geschichte der Hebräischen Sprache*, p. 142; Renan, *Histoire générale des langues Sémitiques*, p. 107 seqq.; Winer, *Biblisches Realwörterbuch*, v. *Schreibkunst*, qui ait: « Mosen posuisse scribere dubio caret, tum quia scribi dicuntur monumenta, quæ ex omnium sententia auctori Mosi sunt adscribenda; tum quia legis tabulas jam in deserto extitisse negari nequit (*Exod.* xxxi, 18; xxxii, 13); tum quia partem saltem legum speculum quæ in Pentateuchi reperiuntur, peregrinantibus Israëlitis scriptam fuisse, affirmandum est. »

(1) Alias nonnullus recensuit J. C. Carpzovius in sua *Critica sacra Veteris Test.*, p. 600 seqq.

(2) Ita statunt Rich. Simon in *Histoire crit. du N. T.* lib. I, cap. x; Prieux, *des A. und N. Test. in Connex. mit den Juden und benachbarten Völkern Geschichte*, tom. I, p. 444; Fulda in *den Memorabilien*, P. VII, p. 21; de Wette in *den Beiträgen zur Eindeut. in das A.* T. P. I, p. 214, et Gesenius in *Commentat. de Pentateuchi Samaritani origine, dulore et auctoritate*, p. 9.

(3) Factum hoc super a Vito quodam docto, qui tacito suo nomine editit *Commentationem*, quam inscripsit, *Einige Zweifel gegen die newerliche Annahme, als ob aus den Samaritanischen Pentateuch kein Beweis für das frühere Alter des Pentateuchs geführt werden könnte, inserta dem Archiv für die Theologie* ed. a Beugel, tom. III. Cl. Kelle *Vorwurtheilsfreie Würdigung*, etc. P. I, p. 59 seqq.

II.

E. F. CAR. ROSENMULLERI

PROLEGOMENA IN GENESIN.

I.

Libri argumentum.

Primus Pentateuchi liber, Hebreis בְּרֵאשִׁית, in principio, a primo illius vocabulo, Gracis בְּרֵאשִׁית argumento appellatus, quod rerum omnium generisque humani origines exponit, ut, ait S. Athanasius in *Synop. Script.* Opp. tom. II, p. 66, proemium quoddam quatuor, qui sequuntur, librorum constituit. Continet enim ea, quæ aut lectoribus scitu sunt necessaria ad intelligenda ea, quæ in libris, qui sequuntur, narrantur, aut quæ inserviunt ad edocendum, Deum unum omnium creatorum et moderatorum esse colendum, atque ad preparandos lectorum animos ad eum, qui in ceteris libris continetur legum complexum. A rerum origine generisque humani initii exorsus scriptor, a primo homine ad conditorem usque gentis Hebreæ, Abramum, continuam stemmatum, et historia iis intexte seriem perdidit, ut sic gentis illius origines ab ultimis repenteriorum orbis terrarum generisque humani primordiis, quæ originis vetustas plurimam antiquitatem popularum gloria fuit. Post relatum hominum per orbem terrarum dispersionem in unam Hebrei familiam cogit historiam, versusque ad Abramum stylo fere unice in hujus viri et posterorum eius rebus errandis versatur, selectis potissimum iis, quæ ad magnificas iteratasque promissiones, majoribus illis gentis Hebreæ a Deo factas spectant, atque ex iis illorum factis, unde eorum in Deum pietas et erga eum fides eluet. Originem morum, qui apud Hebreos obtinent, indicat (veluti abstinendi a nervo ferocius in cibum adhibendo, xxxii, 32 seqq.); sacrificiorum quoque rituumque, veluti circumcisionis, occasions et historias persequitur. Prolixior est in expoundenda vita Josephi, cuius morte liber clauditur, ut cognoscerent lectores Hebrei, qui factur sit, ut maiores ipsorum in Ægyptum devenerint, et in ea terra sedem fixerint.

II.

Librum Genesios esse a Mose scriptum.

Quod si quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris continentur, a Mose sint consignata, id quod in superioribus ostendere conati sumus; ab eodem illo et librum primum scriptum esse sportet, quippe qui cum secundi libri initio arctissimo nexus coheret, atque ea continet, quæ ad recte intelligenda ea, quæ in reliquis libris traduntur, plane sunt necessaria. De illis libris Genesini si demas, opus habebis imperfectum et ἀπόστολος. Sublata his Pentateuchi parte ignorassent Hebrei, quisnam sit majorum suorum Deus, quem eundem regem summ colebant, a quo leges recipiebant, in ejus honorem sabbathio et festa celebrabant, cui sacrificia et primitas offerebant; ignorassent quænam sint toties illa in reliquis libris commemorata promissa, majoribus suis a Deo ipsorum custode data (vid. *Exod.* vi, 4; xii, 5; xxix, 1; *Deut.* i, 8; ix, 5; xxxix, 13; xxx, 20; xxxiv, 4, que loca omnia manifeste resipiunt ad *Gen.* xii, 7; xiii, 13; xv, 18; xvii, 8; xxiv, 7; xxvi, 3, 4; l, 24). Legem primariam de celebrando sabbathio inculcans Moses, *Exod.* xx, 11; xxxi, 17, illius rationem inde petit, quod sex diebus cœlum et terram condidisset Deus, septimo

vero die nihil fecisset et quasi quievisset, quæ nemo dubitet spectare ad illa, quæ initio Genesios (ii, 2, 3) ea de re diserte commemorantur. Præterea et in aliis libris is observatur libri primi cum reliquo consensu, quamlibet in unius ejusdem auctoris opere exspectes (1).

三

De Fontibus unde hauserit Moses quæ in Genesi tradidit, et quomodo illis fuerit usus?

Quum in Genesi ea exponantur, que ante Mosem sunt gesta et facta, oritur quæstio, num is primus illa litteris consignari, an vero quæ habet, hauserit ex antiquioribus monumentis, que postea intercedunt. Si primus haec scriptis Moses, nunquam antea litteris mandata, eportet quæ habet ei aut sint a Deo revelata, aut ab hominibus, qui ex memorib[us] tenebent, narrati; neque enim alter ei innotescere potuerunt. Nusquam autem sibi haec a Deo patefacta dicti, neque quam, Mose tacente, pro commodo affirmare sustineat (*a*). Memoria vero toti nomina, totque annorum summas, quales in decem prioribus potissimum capitibus leguntur, potuisse servari, vix credibile est. Scripta autem monumenta ante Mosis atatem inter Hebraeos si quo exsistenter, sane admodum pauca fuisse est verisimile. Nam illorum majores, qui in Canaanā vitam pastoriadan et erraticam degabant, scribendi artis si non plane rudes, tamen parum in ea exercitati fuerint, neque eam, postequam in *Egyptum* migrassent, dura servitute oppressi ita excluderent, ut veterum rerum memoriam scriptis mandare operam navarent. Quæ quum ita sint, Mosen, quæ de populi Hebrei majoribus refert, partim e priscis narrationibus carminibusque, inter Hebraeos quo propagatis, partim e scriptis tribuum stemmatibus et familiarium genealogiis hausisse credibile est (*b*). Illa probatum attinet, quæ de rerum ortu, deque generis humani initiosis, et prius seculis progressum et fatig apud eum leguntur, videtur quæ cultiores tune Hebreis populi vicici, Phoenicii atque *Egyptii*, de illis rebus tradiderunt, in suos usus ita convertisse, ut illa iis, quæ ipsi de uno Deo, conditore et moderatore omnium, colendo doceret, accommodaret, atque Hebraeorum animos a vicinorum fabulis, adeoque religionibus, quæ iis sape nitebantur, alienare studeret (*2*).

Qualia fuerint et quot præsca monumenta litteris consignata, quibus usus fuerit Moses in concinando libro Geneseos, quamvis vix quisquam expectet definiri posse post plus quam triginta seculorum intervallo, tamen et sunt viri docti et sagaces, qui illud explorare aggredierentur. Quo in negotio adjumento sibi futuras sperabant, prater repetitas earumdem rerum narrationes, et singularium libri partium inscriptions (3), et diversas summi numinis appellations, dum

(a) Genesim Moses eo modo enque inspiratione divina scriptis, quo suos libros conserperentur illi ~~scriptorios~~ autores, non enim, sicut *ad Tim. Epist. i. 21*, voluntate humana est illa est aliquando propheta [id est *sacra Scriptura* in genere, ut ipse Rich. Simon fateatur], sed spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. *Et Apicius*, cap. x, vers. 16, de *Mose* dicit: « Intravit (sapientia, divina sci.) in animam servi Dei. » Cf. *Glaire, Introduction*, etc. tom. I, p. 18; et *Corneille nostrum* in *II Epist. ad Tim.* iii., 16. Quae dicta sint, ut simul, quid de fine hujus Rosenmülleris paragraphi sententiad sit, pataet.

(6) Cf. Meigen, op. cit. p. 109 seqq.

(7) Conf. Exod. xii, 19 cum Gen. l, 25; Exod. xxxii, 13 cum Gen. xxii, 16; Levit. xvii, 14 cum Gen. ix, 4; Num. xxiii, 34, xxiv, 9 cum Gen. xlxi, 9; Num. xxiv, 9 cum Gen. xlvi, 13; Deut. ii, 5 cum Gen. xxvii, 8; Deut. ii, 13 cum Gen. vi, 14, xxv, 20; Deut. iii, 23 cum Gen. xxvii, 27; Deut. xxvi, 5 cum Gen. xxxxi, xlvi, 1; Deut. v, 15 cum Gen. xi, 24. Genesis librum esse ejusdem, qui reliquas Pentateuchali libros scriptis, anactoris opus, plurimum argumentum, ne habuit Hassel in den Entstehung der ältesten Erd- und Menschengeschichte, P. II, p. 198 seqq.

argumentum probatum habet in *Eusebii Praeparatio Evangelica* lib. viii. cap. 11. sicut etiam in libro *Scriptorum Pentateuchi*, Commentario suo premisso, § vii. 4.

(3) Ex his, potissimum e sepius redeunte **గෝරුණ**, *generations*, initio nova particula, colligit Vitringa, *Observation. Sacr. S. I. 1. Dissert. 1*, cap. IV, § 4 seqq., librum Genesos a Moses esse compositionem ex variis fragmentis et monumentis Patriarcharum; «quod Patriarcharum ~~scripturarum~~ Mosae cum suis inscriptionibus maluerit ad posteritatem transmittere, quam integrum ex iis continuas series contexere historiam.»

In aliis continuis libri partibus nomine *Jehovah*, in aliis *Elohim* illud nuncupatur, et singulis quidem lacinias, in quibus alterutrum illorum nominum usurpatum, certas loquendi formulas atque dictiones proprias et peculiares esse observarunt. Illa vero antiqua scripta Mosen plane intacta servata, ne verbo quidem uno aut altero mutato vel de suo addito, inter se coniunctus volunt, ita ut diligenter observatis istis variorum monumentorum notis definit possit, cuiusnam eorum sint singulae libri particulae, singuli adeo versus. Quot autem fuerint veteres commentarii, e quibus contextus sit Genesios liber, viri docti, qui ita statuant, ipsi inter se dissentunt. Nam qui primus illum, quo liber compitus sit, modum detinuisse sibi vias est. Astruc (1), *duodecim* tam majoribus quam minoribus scriptis Mosen usum fuisse ostendere statuit; Eichhorn (2), e *duobus* potissimum, quibus tamen hic illie alia quedam inserta sint; Ilgen vero (3) et *tribus* antiquioribus monumentis librum Geneseos contextum arbitratur. Que ipsa opinioneum de hac re diversitas arguere videatur, minime satis certas tulatas esse notas illas, quibus singulae monumenta discerni posse existimant viri illi docti (a). *Repetitiones* quidem quod attinet, quas dicunt indicia esse variorum, e quibus liber haustus sit, fontium, minime illae quod volunt probant, quem alia mera sint styli et sermonis variationes, alia nimio perspicacitatis studio scriptoris usu nondum satis subacti sint tribuenda (b), alia vero necessaria esse ad juvandam lectorum memoriam, postquam narrationis filum abruptum fuerit inserta aliena aliquies rei commemoratione (5), aliae denique ne recte quidem habeantur iteratae earundem rerum narrationes (6). *Inscriptiones* autem, que variis libri partibus praefixa reperiuntur (ut cap. II, v. 1; VI, 9), minime probant esse eas diversorum scriptorum lacinias, sed praemissa patet ab eo, qui integrum librum conscripsit, e consilio, ut singulorum eius capitum argumenta indicaret. Neque certius denique diversa, e quibus compositus liber, fragmenta explorandi et discernendi adjuvamentum prabent alternans nominum *Jehovah* et *Elohim* usus, quem in ceteris omnibus Vet. Test. libris observetur, neque tamen inde quis colligat esse libros illos e variis variorum scriptorum lacinias consitos (7), aut illorum nominum per varias istas partes invicem discerni singulasque suis auctoribus restituiri posse statuat. Quam incertum diversorum fragmentorum argumentum sit illorum Dei nominum vicissitudine, inde patet, quod ex nec sibi constans observatur. Ita in ea,

(e) Si in qua alia, tum maxime in pericopa Gen. vi-ix, qua diluvii narratio continetur, reprehendi indicia duorum, ex quibus illa cognoscenda sit, monumentorum, statutis plerique recensitorum post Astricum, v. g. Iligen, Eichhorn, Gatterer, Kelle : alterantur videat nominum Ilei, Elohim & Jehovah, usum, frequentes earundem rerum repertus comminationes, et certas loquendi formulæ, quæ alterutrius scriptorum sint propria, satis illud argere, carunque notarum opere, quæ cuique iurum sint, discerni posse arbitrariuntur. Sed quam parum certi ducet sibi illat non ad discernenda duo, e quibus haec pericopam compositam esse volunt, monumenta, illi ostendit, quod auctores prefati in secundum negotio, quod suscepunt, mirum quantum inter se discreperint. Sape enim quæ nunc assignat veteri monumento, id. 20. Matis Elohim usurpat, eadem alter tribuit alteri monumentum, ratus autem nomine Jehovah sit ostet, et contra E. Z. 10. 11. 12. quod omne illud, quod viri illi sunt de duobus monumentis in hac pericopa inter se juncit, suspectum facit. Aut enim Genesim scriptor illa monumenta integræ invicem conseruant, aut ex utroque nonnullis duxstant selecta, quæ inter se conjuxerit. Hoc si sumus, mirum erit, cum non repetitiones et inveteratae omiserint, illud vero, apparebit in utroque monumento seorsum sumpto narratio manca et hisla, quod cuique rem diligenter inquirent patet.

(1) In libro, cui hunc titulum fecit, *Conjectures sur les mémoires originaux*, dont il paraît que Moysé s'est servi pour composer le livre de la Genèse, avec des remarques qui auraient, ou qui dévoient être contenues dans ces conjectures. Paris, 1770.

(2) Einheit, in das A. T. P. II., p. 274 seqq. edit. tert. Cf. J. F. G. Moelleri Commentationem, *sic sic inspiritor, Ueber die Verschiedenheit des stils in den beiden Hauptfundens der Genesis in arrissen Stellen*. Gott. 1799.

(3) Ejus liber hanc gerit epigraphen, dic Urkunden des ersten Buchs von Moses in ihrer Urgestalt, etc. Hal. 1798.
 (4) Quales sunt pieraque in narratione de eluvione Noachica, Gen. vi-ix. Alio pro merito dictiones variationibus

¹ *See* *Journal of the American Academy of Religion*, Vol. 20, No. 1, Spring 1952, pp. 1-12.

¹⁵ *Illi postquam cap. xxxvii.* *... 36.* Josephus esse in *Egyptum adductum et Putiphar venditum dixit;* inserit cap. *xxxviii pars* *mem. de Iuda et Thareas;* quia finis initio cap. *xxxix* in Josephi historia percurritus premittit; *... 1. Josephus* itaque *(ut diximus) in *Egyptum adductus erat.** *Qod tantum abest,* ut diversos scriptores arguit, ut potius probet, qui cap. *xxxviii* scripti, eundem et quo deinceps extant scrupulis. Neque magis quod Nechti filii cap. *v.* quater commemorantur, diversum an scriptorum fragmenta arguit. Nam prima vice, cap. *v.* *32,* comparant in tabula genetica integra fusa; secunda vice, *vi.* *9,* a scriptore ipso initio anno indicantur; tertia vice, *ix.* *18,* repetit illa post interplexa; quia *ix.* *17* continetur, hanc lecturem memoriam causa; quaria denique vice, *x.* *1,* initio subite interplexa; repetit illa necessaria fuisse, cuique legenti patet.

(6) Quo pertinent plures repetita Abrahamo, Isaaco et Jacobie factae promissiones de eorum posteris mirum in modum aegundis, atque terre Chamaneze possessoribus futuri. — Cf. Ewaldi die *Composition der Genesis*, Braunschweig 1823.

(7) Haec cum Jon. iv, 14 nomen *Jehopa*, vers. 6 *Jehova-Elohim*, vers. 7-9 *Elohim*, et vers. 10 iterum *Jehova* usurpatum est. Hoc non solum in libro prophetico, sed etiam in libro historico, secundum Genesim, cap. xii, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1049, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1069, 1070, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147, 1148, 1149, 1149, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1158, 1159, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1169, 1170, 1171, 1172, 1173, 1174, 1175, 1176, 1177, 1178, 1179, 1179, 1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185, 1186, 1187, 1188, 1189, 1189, 1190, 1191, 1192, 1193, 1194, 1195, 1196, 1197, 1198, 1199, 1199, 1200, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1209, 1210, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215, 1216, 1217, 1218, 1219, 1219, 1220, 1221, 1222, 1223, 1224, 1225, 1226, 1227, 1228, 1229, 1229, 1230, 1231, 1232, 1233, 1234, 1235, 1236, 1237, 1238, 1239, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1247, 1248, 1249, 1249, 1250, 1251, 1252, 1253, 1254, 1255, 1256, 1257, 1258, 1259, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264, 1265, 1266, 1267, 1268, 1269, 1269, 1270, 1271, 1272, 1273, 1274, 1275, 1276, 1277, 1278, 1279, 1279, 1280, 1281, 1282, 1283, 1284, 1285, 1286, 1287, 1288, 1289, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1298, 1299, 1299, 1300, 1301, 1302, 1303, 1304, 1305, 1306, 1307, 1308, 1309, 1309, 1310, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318, 1319, 1319, 1320, 1321, 1322, 1323, 1324, 1325, 1326, 1327, 1328, 1329, 1329, 1330, 1331, 1332, 1333, 1334, 1335, 1336, 1337, 1338, 1339, 1339, 1340, 1341, 1342, 1343, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1349, 1350, 1351, 1352, 1353, 1354, 1355, 1356, 1357, 1358, 1359, 1359, 1360, 1361, 1362, 1363, 1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1378, 1379, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, 1387, 1388, 1389, 1389, 1390, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1397, 1398, 1399, 1399, 1400, 1401, 1402, 1403, 1404, 1405, 1406, 1407, 1408, 1409, 1409, 1410, 1411, 1412, 1413, 1414, 1415, 1416, 1417, 1418, 1419, 1419, 1420, 1421, 1422, 1423, 1424, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1429, 1430, 1431, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439, 1439, 1440, 1441, 1442, 1443, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1449, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463, 1464, 1465, 1466, 1467, 1468, 1469, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1479, 1480, 1481, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1498, 1499, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1539, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1549, 1550, 1551, 1552, 1553, 1554, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559, 1559, 1560, 1561, 1562, 1563, 1564, 1565, 1566, 1567, 1568, 1569, 1569, 1570, 1571, 1572, 1573, 1574, 1575, 1576, 1577, 1578, 1579, 1579, 1580, 1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1589, 1590, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1599, 1599, 1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1609, 1610, 1611, 1612, 1613, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618, 1619, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1629, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638, 1639, 1639, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1646, 1647, 1648, 1649, 1649, 1650, 1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1657, 1658, 1659, 1659, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665, 1666, 1667, 1668, 1669, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1685, 1686, 1687, 1688, 1689, 1689, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696, 1697, 1698, 1699, 1699, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1707, 1708, 1709, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729, 1729, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738, 1739, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1759, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798, 1799, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1818, 1819, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838, 1839, 1839, 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1849, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2

qua inde a capitulo ii verso 3 usque ad finem capitulo iii decurrit narratione, in qua de Deo fero nomen compositum *Jehovah-Elohim* usurpari solet, ter tamen (ii, 2-5) comparet solum nomen *Elohim*. In alia narratione continua, de somnio Jacobi de scala coelesti illiusque voto (xxviii, 19 seqq.) nomina *Jehovah* et *Elohim* ita promiscue usurpantur, ut singuli versus, in quibus alterum horum nominum occurrit, nonnisi violenter divelli, atque duobus, e quibus desumpti sint, scriptis, tribui possint (a). Neque enim prudenti scriptori facile in mentem venerit, plurium librorum factias et centones tam operose, quam viri illi docti volunt, in unum aliquod opus historicum conseruare, ne sublati quidem repetitionibus, aut quas reprehendere visisunt, diversarum inter se narrationem repugnantis. Parum preterea credibile est, existuisse ante conscriptum Genesios librum aliquot eiusdem argumenti scripta, in quibus singulis illa Dei nomina usurpata fuerint (1).

Bertholdius, *Historisch-Krit. Einleit. in das A. und N. Test.* P. III, § 239, primitus eam tantum primi hujus libri partem existisse putat, que cap. v-xxxiii continetur, eamque e pluribus antiquioribus monumentis a Mose compositam esse eo consilio, ut promissionibus, que in illis Hebraeorum majoribus facta leguntur, doceret, Hebreos optimo sua jure terram Canaanam occupasse, huncque suum librum apposuisse Mosen area sacre, in qua tabula legum custodiebantur. Reliqua, que primis quatuor libri capitibus, uti quae inde a cap. xxxiv usque ad finem leguntur, primo illi libro Mosaico post Mosen quidem, attamen ante Samuels tempora adiecta fuisse, praeter Jacobi carmen fatidicum, cap. xlxi, quod ab iis denum, qui Saulo regnante Pentateuchum in ordinem redigerunt, additum fuerit. Verum enim vero et illa, que Vir doctissimum Mosi adjudicat, necessaria iis, que in libris quatuor posterioribus traduntur, a Mose præmittenda fuisse, observavimus supra § II.

Genesios librum, quem nunc habemus, ita ortum esse, ut Mosaicis juncta et inserta essent plura Samuelis tempore in scholis Prophetarum a sacerdotibus familia Ithamarica procula addita- mента et imitativa, statuit Kelle (2), qui et plurimum operæ et studii in eo consumpsit, ut quæ priscis illis Mosaicis monumentis adsuta atque inserta essent, secereret, et sic genuinam libri

(a) Nemo Astrachiel ligentiam de Genesio auctoriis et vicissitudine nominum *Jehova* et *Elohim* discernendis, acris et copiosus oppugnavit, quam Hartmann, *Historisch-kritische Forschungen*, etc. p. 116-169. Juxta Hartmannum, indiscriminatim usurpatum nomen illa, nec aliis ob causam variantur, nisi forsitan aliquando ut polytheisticus opinio, quam nomen *Elohim* pro se feri, usi nomine *Jehova* praecaveatur. Sed authentici defensor plerique hunc horum nominum alternatum usum ex varia utrinque nominis significatio repetunt, ita ut Mose nunc *Elohim*, nunc *Jehova* usurpet, non indiscriminatim et pro libitu, sed prout postulat res, quod intendit, consilium. Alii tamen id explicant, in speciali *Commentatione de usu nominis Elohim et Jehovah in libro Genesio*, Bonn 1821, sive, nomine *Elohim*, ut indicat plurima forma, plenitudinem dicitur in genere, seu esse infinitum, omnipotens, incomprehensibile, a quo omnia entia finita et visibilis ducunt originem, et, ut verbo dicam, Dei cum natura non revelatum, sed quasi visibili relationem, designant: *Jehova* autem Leuitus dicit, quatenus ut omnis, verus et omnipotens dominibus revelatur; vel brevius, nomine *Elohim* designat divinitatem in genere, nomen *Jehova* strictius significat Deum quatenus per apparitiones et collocutiones certis quibusdam dominibus se manifestat. Idem, *Christliche Apologetik*, Hamburg, 1829, p. 157: «*Elohim* divinitatis generaliter per naturam operationem, *Jehova* eius et velle dominibus revelationem designat. Quod discrimen in religiosa domini sensu fundamentum habet, immo in recentioribus linguis reperitur, *Gott der Herr*, *Dieu le Seigneur*, *God the Lord*; nece scriptor varietas est absurdior. Quoniam enim ante scribendi inventum artem nomen *Jehova* jam notum esset, applicatione illi Israëlitum gratiam a scriptore Israëlitica tam pare usurpatam fuisse, quis credat? b) *Welle Nachmosaisches*, etc. p. 85 seqq., censet, non modo in Genesi, sed etiam in Veteri Testamento catenis libris, juxta Hebreorum longundi morem, nomine *Elohim* Deum vocari quando intenditur in genere, nulloque vel neglecto ad theocrationem respectu, alias *Jehovam* nominari. c) Bellitisch vocem *Elohim* deduci ex hebr. פֶּלַע, arab. *alika*, id est timuit, ut *Elohim* sit à *Terrifici*; *Jehova* vero et rad. פְּרָאֵס, *פְּרָאֵס*, *הָרָא*, esse oritur, itaque dei essentialis attributum, scil. *ex*, exprimit. nostram opinionem quod aliud, cum doctissimis illis viris in eo consumpsimus, quod nominibus *Elohim* et *Jehova* vera sensu, discrepancya insit, variumque Dei attributum illi singulari designetur, ut omnium usurpatum præ antea prout postulat res et, quod intendit scriptor, consilium. Illud ex eo etiam confirmatur, quod in Psalmis quoque coramdeum nominis consilium et prudens usus, minime vero fortius, factus fuisse videatur, ita ut hodierni interpres ex hac sola divinorum nominum nota Psalmos in certas classes distribuire posuerint. Quoniam autem sit utrinque divini nominis propria notio, unde ejusdem usus repeti debat, res est nondum satis explorata nec constans inter omnes.

(1) Omnen illam sententiam de Genesio libro et variis divisorum monumentis ita consuto, ut singulis eorum verba ostenta et inter se compacta fuerint, Ilgenianam presertim de his re sententi m, diligenter examinavit, monensque suis singulis ponderavit J. G. Hasse in *den Entdeckungen im Felde der ältesten Erd- u. Menschen geschichte* P. II, p. 196 seqq. Refutavit quoque Ilam Vater in *Disputatione de Mose et auctoriis Pentateuchi*, ad calcem Commentarii ipsius.

(2) In libro quem inscripsit, *Die heilige Schriften in ihrer Lepidität*, tom. ii, lib. i. In quo opere testam, quod de libro Genesio prius scripsiter in der Vorurtheilsfreien Würdigung der Mosaisch. Schriften, etc. Freib. 1812.

partem in pristinam suam integratatem restituere. Verum uti omne illud, quod nobis Vir doctissimus narrat de similitute inter utramque familiam sacerdotalem, Eleazaricam et Ithamaricam, quarum prius genuina Mosaicæ scripta ponet se servasset, altera autem, quæ Silunte sedem habuisset, evanescere incitata, Mosaicæ similia in Prophetarum scholis fixisset, nullo solidi argumento nützitur (1); ita et alterum, quod sumit, fuisse in nostro Genesio libro genuinis Mosaicis ea, quæ a sacerdotibus familia Ithamarica illis similia procula essent, iisque haud raro repugnatio, Davidis jussu eo consilio juncta, ut similitas ista tolleretur, et utraque familia inter se conciliaretur, tale est, quod nonnisi ei, qui hoc excogitavit, verisimile videri possit. Argumenta porro, quibus alia Mosi vindicat, alia serius addita probare studet, infirma sunt et pro lubitu adscita (2). Sejunoris denique illis, que Viri doctissimi opinione recentiora sunt, ab iis, quæ vere Mosaicæ judecat, ita luxata comparent omnia et lacera, ut mirum sit, posse talia auctori probabilia videri *.

* Cui tamen sententia recentius Toch et de Bohlen calculum suum adjecerunt. Juxta eos, Genesis (sicut et Pentateuchus in genere) ex monumentis auctoris *Elohistæ*, ut aiunt, primus constabat; deinde compilator quidam Jehovahista eam refutavit, et fragmentis *Jehovistæ* auxit. Sed falsa est, cuius fundamento nützunt praefati auctores, opinio, auctoris scilicet Elohistæ capita, exclusis Jehovahista capitibus, opus bene ordinatum et sine rima confundit, non item Jehovahista fragmenta, secundus Elohistæ. Nam si ex Genesi, qualis nunc existat, primum Protoparentum peccatum, eaque que inde secta sunt, ab auctore Jehovahista conscripta, tanquam recentius additamentum recidas, reliqua libri pars luxata, non ~~est~~ connexa facile appetebit. Primarius enim Genesio auctor Elohistæ (ex hypothesis) historiam theocraticam preparationem tradere intendit; atque tamen rem, quæ theocratica instituenda causa fuit, et sine qua theocraticæ neque origo, neque finis, neque effectus intelligi nequeant, memorare omississet! Et vero nonne mirum omnibus videbatur, ab Elohistæ auctore, postquam hominem recens creatum, bonum rectumque descripisset, statim et quasi ex abrupto terras sceleribus omnisque generis corruptione inquinatas describi?

(1) Nam loca I Sam. ii, 21 seqq., I Reg. ii, 27, I Chron. xlv (al. xxiv), 8 seqq., e quibus colligit, adversarii sibi fuisse illas familias, nihil de eis simulata dicunt. Quid? quod ne certum quidam sit. Eleazarum illum, Abinadabum filium, cui ex I Sam. vii, 4, arca foderis Gibeon custodienda tradita fuit, quemque Kelle sacerdotum familie Eleazarice facit, omnino sacerdotem fuisse.

(2) Ut cum descriptionem situs Paradisi, cap. n, 10-14, serius insertum esse pronuntiat, nullo alio argumento ductus, quam quod narrationis filum ea interrumpi shi videbitur; aut cum in tabulis genealogicis, cap. v et xi, 11-32, notas omnes aliorum quod vixerint Patriarchæ tanquam suppositissimas censem ideo, quod illæ in *textis Hebrewi, Samaritanis et Graeco Alexandrinis* inter se diverse sunt.